5
(3568)
18. 3. 2022
Cena 0,40 €

НОВЕ ЖИТТЯ

DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV-UKRAJINCOV SR • ДВОТИЖНЕВИК РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ СР

ДОПОМОГА УКРАЇНІ З КОШИЦЬ

26 лютого 2022 р. в культурному центрі міської частини Кощиці – Тягановце – староста Мілош Ігнат, предноста – Беата Земкова, одними з перших в Кошицях було організовано збір гуманітарної допомоги для біженців з України. Від самого ранку жителі району приходили цілими сім'ями разом з маленькими дітьми і приносили необхідні речі – продукти харчування, мінеральні води, теплі ковдри, рушники, одежу, взуття, іграшки тощо... Допомагали при цьому членки ГО «Жінки Словаччини», Кошицький клуб – голова Ярмила Репчикова і долучилися сумою 100 євро. Активно долучились до збору допомоги і українці міської частини Кощиці – Тягановце, а також українська родина Капральових зі Смольника сумою 100 євро. Три автівки гуманітарної допомоги були відвезені на кордон Убля для біженців з України. Наступні дні до культурного центру для отримання допомоги приходили українці нашого району зі своїми рідними, дітьми, друзями – біженцями з різних місць України – Києва, Бородянки, Борисполя, Рівного... Щиро дякуємо всім за підтримку і допомогу Україні, українському народу в цей тяжкий час війни! Віримо в ПЕРЕМОГУ!

Мені, авторці цієї статті, хочеться щиро подякувати всім за допомогу біженцям – родині моєї подруги дитинства з містечка Бородянка, Київської області, яке розбомбили російські і кадировські окупанти. Багаточленна родина разом з песиком була змушена втікати від війни, рятуючи найдорожче – життя своїх трьох дітей. Отримавши в нашому культурному центрі необхідні речі, родина висловила всім велику подяку за допомогу. Найбільшу радість мали діти – Ліза та її братик Сашко, отримавши іграшки. На добру згадку і подяку Кошицям за тепло і турботу маленька Ліза намалювала малюнок прапора України, карту України з надписом: «Я люблю Україну!» Нехай всі діти будуть усміхнені, їх родини щасливі і буде МИР – заповітне бажання кожної людини на землі!

і.м.
Автор світлин Даніел ЧІЧВАК.

СКУ ЗВЕРНУВСЯ ДО УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД СВІТУ

Шановні друзі!

Щиро дякуємо за потужну роботу, яку ви вже провадите у ваших громадах – організацію гуманітарної допомоги, прийом біженців, проведення демонстрацій, зустрічі з політиками та роботу з медіа.

Як ви знаєте, Світовий Конґрес Українців розпочав глобальну кампанію Unite With Ukraine (Єднаємось з Україною) – unitewithukraine.com на підтримку захисників України.

Кошти, зібрані кампанією, призначені для закупівлі захисного спорядження (бронежилети, каски, тепловізори тощо), медичних товарів та комунікаційного обладнання для підрозділів територіальної оборони.

Кампанія вже отримала потужну підтримку приватних та корпоративних жертводавців, а також грант на $5 мільйонів від Уряду провінції Альберта. Команда СКУ вже працює в Польщі, а просто зараз відбувається візит представників Проводу СКУ до Польщі. Українці єднають вільний світ мужністю на захист свободи, демократії та права нації вільно обирати майбутнє. Ми мусимо підтримати відважних захисників зараз!

Просимо Вас активно поширити інформацію про кампанію Unite With Ukraine на соціальних мережах та сайтах ваших організацій (просимо ставити тег до СКУ – @UWCongress, графіка та тексти для розміщення в додатку) у ваших інтерв'ю до медіа (повна інформація для медіа на сайті unitewithukraine.com та в медіа релізі)

Завдяки вашій підтримці ми зможемо скоріше закупити та доставити життєво необхідне спорядження захисникам України. Дякуємо всім, хто вже долучився до цієї роботи.

З усіх питань щодо комунікацій кампанії просимо звертатися до **Євгенії Петрової: yevgeniya.petrova@ukrainianworldcongress.org**

Слово про Василя Ґренджу-Донського
(З нагоди 125-річчя від дня народження письменника)

Нема сумніву, що Василь Ґренджа-Донський належить до зачинателів та засновників модерної української художньої літератури і публіцистики Закарпаття. Хто ж такий В. Ґренджа-Донський, який користувався великим авторитетом не лише на Закарпатті, але й в Чехословаччині та в Україні?

Народився 23.04.1897 р. в селі Волове, зараз Міжгір'я Закарпатської області в родині селянина. Від батьків успадкував селянську натуру і велику працьовитість, потяг до правди і краси життя, які принесли йому щастя і горе. Вже школярем помагав батькам під час робіт на полі і в лісі, слухав від них цікаві розповіді-оповіді, легенди і пісні про рідний край, опришків, які назавжди закарбувались у його пам'яті і допомогли йому перебороти всі труднощі, які йому довелось зажити і дали матеріал для художнього зображення. Уже 14-річному надрукували його вірш в газеті «Неділя», що виходила в Будапешті.

З дитинства працював помічником дяка-учителя, потім поштмайстра листоношем, юнак заочно склав курс горожанської школи, вивчив мадярську мову і як 18-річного юнака мадярська влада послала воювати на східний фронт проти царської армії, де був тяжко поранений і довго лікувався в лікарні в Будапешті. Одночасно готувався до здачі іспитів з курсу торговельної академії. Встиг скласти іспити лише за два річники академії, бо його знов вислали на західний фронт воювати за інтереси Австро-Угорської монархії. Готуючись до іспитів в академії, одночасно відвідував курси образотворчого мистецтва, бо мріяв стати художником. Він малював все життя. На західному фронті став офіцером мадярської армії. Повернувшись додому, вступив у ряди мадярської червоної армії. Після її поразки закінчив ще два

курси торговельної академії і 1922 року через Братиславу повернувся до Ужгорода, який вже був, як і все Закарпаття, у складі Чехословацької Республіки, де став рахівником Підкарпатського банку. Рахівником працював потім усе життя як на Закарпатті, так і в Братиславі, де працював в агентстві кінофільму аж до виходу на пенсію 1969 року.

Після щоденної роботи в банку та в агентстві займався літературною та суспільно-громадською роботою. В Ужгороді став членом «Просвіти», її чільним представником, організатором багатотисячного Всепросвітянського з'їзду в Ужгороді 1937 року, який, між іншим, прийняв присягу такого тексту: «Ми всі тут присягаємо перед Богом і світом, що не зречемося ні крихітки наших національних прав, за свою українську мову і культуру і за правду радше дамо розп'ятись, ніж мали б зрадити український нарід». Був організатором Пласту, секретарем «Дружества «Нова сцена», видавав журнал «Наша земля» (1927-1929), був організатором і секретарем Спілки письменників і журналістів краю і її видавництва, де вийшли, крім іншого, і його збірки «*Тобі, рідний краю*» та «*Червона скала*» (1938).

Але найбільше користі він зробив у галузі художньої літератури і публіцистики. Вже перша його поетична збірка *«Квіти з терням»* (1923) викликала значний інтерес серед читачів української і русофільської орієнтації, бо була написана розмовною українською мовою. Вірші мали пісенний характер, але й нагадували думи Тараса Шевченка. Але ще більше схвилювала читачів збірка *«Шляхом терновим»* (1924), бо була написана фонетичним правописом, яким користувалися у Великій Україні. Це була перша поетична збірка закарпатського автора, яка була написана і видана українською літературною мовою та ще в Ужгороді. Збірка мала майже всі ознаки модерної української поезії і вона започаткувала розвиток нової української літератури в Закарпатті у 20-х роках XX ст. Від того часу почався процес розвитку української літератури в Закарпатті, хоч і надалі існували русофільські чи карпаторуські автори, але відходили на задній план. Жаль, в 20-х роках празькі офіційні кола не підтримали змагання української літератури. Чеські жандарми навіть ув'язнили В. Ґренджу-Донського за вірш «Розділили Україну поміж ворогів». Вихід журналу «Наша земля» (1927-1929), душею якого був В. Ґренджа-Донський, ще посилив вплив української мови та української орієнтації на місцеву інтелігенцію, не кажучи вже про селян. Журнал встановив контакти із словацькими («Slovenské pohľady»). чеськими («U-blok») редакціями та журналами України, які друкували матеріали про його діяльність, діяльність окремих літераторів чи про літературу. Не дивно, що тодішня столиця України Харків видала поезії В. Ґренджі-Донського під назвою «*Тернові квіти Полонин*» (1928) та на два роки пізніше антологію української поезії Закарпаття під назвою «*Груні степам*». Можна вважати, що від того часу українська література, українська національна орієнтація та свідомість остаточно перемогли в Закарпатті. В ті роки його твори виходили в оригіналі або в перекладах у Львові, Празі, Братиславі та інде.

В. Ґренджа-Донський писав й прозові твори. Спочатку видав «*Оповідання з Карпатських полонин*» (1928), «*Назустріч волі*» (1930), потім вийшли повісті та романи,

(Продовження на 2 стор.)

Вітаємо з ювілеєм
ІВАНОВІ БІРЧАКУ – 85

15.3.2022 року своє 85-річчя відмітив педагог, громадсько-культурний діяч Іван Бірчак.

Іван Бірчак народився 15. 3. 1937 р. в с. Руська Воля над Попрадом, окр. Стара Любовня. Закінчив середню школу у Пряшеві (1955), фізико-математичний факультет Державного педагогічного інституту в Одесі (1960), там же навчався в аспірантурі (1975).

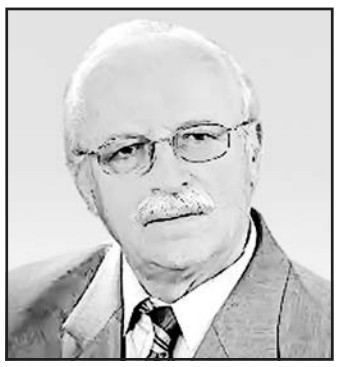

Учителював у гімназії у Свиднику (1961-71). Викладав фізику на природознавчому факультеті УПІШ у Кошицях (1975-76), з 1977 р. на педагогічному факультеті у Пряшеві, там же продекан (1985-90). Кандидат наук (1975), доц. (1980), почесний д-р Ужгородського державного університету (1996). Видав праці: «Vlastnosti polovodičov a metódy určovania ich parametrov» (1986), «Praktikum z fyziky polovodičov» (співавтор, 1990), «Fyzika slnečných článkov» (1993) та ін.

Активно включається в культурно-національне життя русинів-українців СР, був членом ЦК КСУТ, членом Ради СРУСР (1990-94).

Іван Бірчак на заслуженому відпочинку не покладає рук і активно включився у вивчення минулого і сучасного життя рідного села і Чирча. Результатом такої праці є «Короткий словник діалекту Руської Волі н/П і Чирча» (2017). Це перше його такого характеру видання. Раніше він видав цікаві книги про благословенного єпископа П. П. Ґойдича «Слово єпископа Ґойдича» (2004), про співака Р. Смотера «Рудо Смотер та його пісня» (2007), про фізику та ін.

До дальших літ життя бажаємо нашому ювілярові міцного здоров'я і творчого горіння.

На многая і благая літа!

-мі-

Фінансові пожертви

Редакція «Нового життя» вдячна за моральну і матеріальну підтримку читачів і прихильників газети.

На підтримку газети «Нове життя» пожертвували:

Олена Яцош, Братислава – 100 €
Михайло Калиняк, Братислава – 200 €

Пожертви на газету, на діяльність Союзу русинів-українців СР та Словацько-українського культурного та інформаційного центру можна надсилати на такий рахунок:

VÚB Prešov, číslo účtu: SK95 0200 0000 0000 0223 4572

Редакція

УКРАЇНЦІ ПОВЕРТАЮТЬСЯ З-ЗА КОРДОНУ ВОЮВАТИ

«Я не можу бути осторонь»

За даними міністра оборони України Олексія Резнікова, від початку повномасштабного вторгнення Росії лише до 5 березня в Україну повернулося з-за кордону понад 66 тисяч чоловіків. «Це ще 12 бойових і мотивованих бригад! Українці, ми непереможні!», – написав Резніков у своєму твіттері.

На перемиському залізничному вокзалі 1 березня – натовпи людей, які втікають від війни. Із п'ятого перону відправляється потяг в зворотному напрямку. На нього чекають невеликі групки осіб. Частина з них – іноземні журналісти, які вирушають висвітлювати війну в Україні. Дехто їде забрати своїх дітей. Але є тут і ті, хто вертається на рідну землю, щоби її захищати.

Ніхто не знає точного часу відправлення. Усі чекають, коли потяг прибуде зі Львова, люди вийдуть і тоді його пустять знову на схід.

«24 лютого я прокинувся від того, що мій телефон розривався. Всі дзвонили: Росія на нас напала (мова про повномасштабний напад, – ред.). Я ухвалив рішення за 2 години. Подзвонив на роботу і сказав своєму роботодавцю, що повинен їхати. Попросив заплатити аванс за ті дні, які я відпрацював, він погодився. І ось я тут», – розповідає Богдан Сігеті, який працював на складі у Болеславці поблизу кордону з Німеччиною.

Богдан – родом із Чернігова, йому 30 років. Він уже воював у 2014 році на Донбасі, коли Росія напала вперше. На момент нашої розмови рідні Богдана перебували в Чернігові.

«Ось моє посвідчення учасника бойових дій», – показує документ чоловік. Каже, що був у спеціальному батальйоні. «Не хочу зараз його називати», – додає.

На запитання, чи він не боїться, Богдан зізнається, що так: «Лише дурень може не боятися, але я повинен захищати свою країну. Дякую, що ви про це пишете, спасибі полякам, які нам так допомагають. Я вірю, що ми переможемо».

Уже тут, у Перемишлі, Богдан познайомився з Дмитром Пасічником. Чоловіки разом переносять важкі сумки. Поруч із ними – молода жінка. На обличчі – втома, темні кола під очима від браку сну. Вона їде, бо вдома на неї чекають діти. Так втрьох вони стоять на березневому холоді та прислухаються до оголошень.

Дмитрові 32, він працював у Вроцлаві на будівництвах – монтажником ізоляції. Сам походить із Кропивницького (колишнього Кіровограда).

«Раніше я не служив у армії. Не міг за станом здоров'я, – розповідає він. – І не брав ніколи участі у бойових діях. Мій план такий: я приїду і запишуся до територіальної оборони. Усі українці – це моя рідня, від заходу і до сходу. Нам Росія історично ніколи не давала жити. Але ми повинні з цим боротися».

Ще один чоловік, який повертається в Україну воювати, – кремезний Олександр Слободян із Івано-Франківська. «Я маю у Польщі все: роботу, гроші, добре життя. Але треба їхати. Якщо всі поїдуть – ми переможемо, – упевнений він. – Перекажіть, що Україна переможе».

Чи не в останній момент перед відправленням потягу до місця перед кордоном (щоб дійти на перон, звідки відправляються потяги в Україну, потрібно пройти паспортний та митний контролі, – ред.), підходить юнак. Великі світлі очі, русяве волосся, сором'язлива посмішка – це Кирило Щепкін. Родом він із Козятина Вінницької області. Хлопцю 22. Він живе у Познані, зараз – на третьому курсі університету, вивчає норвезьку філологію. Частина його сім'ї живе у Фінляндії, інша частина евакуювалася з України, сьогодні він їх зустрів і посадив на літак на Захід.

«Одного ранку я прокинувся від вибуху новин. Я думав, що маю робити. І не мав іншої опції, іншого вибору, ніж піти. Це такий момент. Я не можу бути осторонь. Як приїду – піду в територіальну оборону. Мене вже в Україні чекають друзі, принаймні у трьох такий самий план», – розповідає Кирило. Він каже, що поки не відчуває страху: «Усе буває вперше. На жаль, також і такі речі».

Коли Богдан і Дмитро чують, що Кирило також їде на війну, кличуть хлопця до себе. «Ходи з нами. Разом буде веселіше», – каже Богдан. А Дмитро пропонує почитати поезію.

«Можна я вам вірш продекламую. Це мій улюблений автор, Сергій Жадан.

Повітря з ночі стигне холодом...», – починає він із пам'яті.

Газета українців Польщі «Наше слово», №11, 13.3. 2022 р.

Слово про Василя Ґренджу-Донського

(Закінчення з 1. стор.)

як «*Петро Петрович» (1937), «Ілько Липей–карпатський розбійник» (1936)* та багато інших. Писав також драматичні твори, твори для дітей та публіцистичні статті. Був редактором цілого ряду журналів і газет, як, наприклад «Наша земля», «Українське слово», «Нова Свобода». «Урядовий вісник» тощо.

В політичне життя В. Ґренджа-Донський залучився відносно пізно. Аж 1930 року став спочатку членом Християнсько-народної партії, пізніше Українського національного об'єднання (УНО), яке зіграло вирішальну роль у проголошенні і створенні самостійної та незалежної держави Карпатська Україна. Василь Ґренджа-Донський став прес-секретарем уряду.

Держава Карпатська Україна, жаль, проіснувала всього кілька годин (15.03.1939), але її політичне та історичне значення велике. Проіснувала тому так коротко, бо мадярські фашисти з боями окупували Закарпаття і чеська армія не клала опір. Були великі жертви. Деяким членам уряду на чолі з президентом д-ром Августином Волошиним вдалося втекти за кордон, а В. Ґренджу-Донського фашисти спіймали і посадили в концтабір. проти чого протестувала демократична Європа. Після деякого часу замість концтабору одержав домашнє ув'язнення, щодня мусив явитися в жандармерію. За допомогою друзів разом з іншими патріотами втік через Михалівці, Кошиці у Братиславу, де прожив до кінця свого життя. Про події, які відбувалися протягом останніх місяців 1938-1939 рр. у зв'язку з проголошенням держави Карпатська Україна» розповідає майже день за днем у щоденнику «*Щастя і горе Карпатської України».* Пише в ньому і про пряшівчан – д-ра Івана П'єщака, держсекретаря автономного уряду, поета Зореслава, поетесу Ірину Невицьку – позитивно, бо відстоювали інтереси українського національного руху і мови та негативно про Алексія Фаринича, «слугу» Фенцика і ужгородського жандарма Калиняка, бо виступали і переслідували українські орієнтованих людей. Жаліє, що Ірину Невицьку або когось іншого із пряшівчан не було кандидовано в депутати Сойму Карпатської України.

Під час ІІ світової війни у Братиславі жив під псевдонімом Степан Березенко і включився в антифашистську боротьбу: ротапринтом видавав бюлетень, писав різні листівки, заяви, заклики, вірші, писав у закордонну пресу про звірства фашистів в рідному Закарпатті та в Словаччині. Очевидно, це зберегло йому життя, бо НКВД 1945 року його не схопило і не вивезло як ворога СРСР в Гулаг.

Після 1945 року сподівався на повернення додому, в Закарпаття і продовжити свою роботу на користь закарпатського населення та України взагалі, але там його оголосили українським буржуазним націоналістом, ворогом радянського режиму та українського народу. Прорадянські закарпатські посадовці і деякі літератори зреклися його і довоєнну діяльність засудили. Він побоявся повернутися додому, щоб його не спіткала трагедія, яку зажили Августин Волошин та дальші закарпатські діячі, яких НКВД спіймало у Празі і незаконно вивезло у Москву, хоч були громадяни Чехословацької Республіки, де без суду загинули.

Коли він не зміг повернутись додому, то мріяв жити хоча б ближче до рідних, у Пряшеві. Але там теж не знайшов підтримки, то залишився жити разом з другою дружиною Марією, донько Зіркою і сином Іваном у Братиславі. Наперекір тому встановив зв'язки з пряшівськими українськими культурними діячами, газетами і видавництвом. В Братиславі допомагав редакторам «Піонерської газети» друкувати українські матеріали літературною мовою, перекладав і додавав свої власні твори. Зустрічався з україністами – М. Мольнаром (народився в Закарпатті), М. Неврлим (певний час жив на Закарпатті).

Мені особисто вдалося зустрінути його в редакції «Піонерської газети» 1952 року, коли я працював на Повереництві шкільництва. Чи утримував він контакти із письменниками, родом із Закарпаття, які жили в ЧСР (Ю. Боролич, Ф. Іванчов, А. Карабелеш та ін.), не знаю. Страх був великий, адже йому було пришито ярлик українського буржуазного націоналіста і багато хто боявся наслідків. Навіть на його похороні не було кому розлучитись з ним із пряшівських письменників, хоч він вже був реабілітований, одержав звання Заслуженого митця і вже друкувався в Словаччині в українській і словацькій пресі.

Я ще не був членом Спілки письменників, і В. Зозуляк, тодішній голова української секції ССП, просив мене, щоб я поїхав у Братиславу і попрощався з ним від імені українських письменників Словаччини. Я поїхав. Похорон був скромний, громадянський, було всього десь 10-15 людей. Хтось виступив від імені міністерства, а я від імені Спілки словацьких письменників. Українське слово, яке він так любив і захищав, було висловлене моїми устами.

Похоронений він на цвинтарі «Славічіє удоліє» на алеї для видатних словацьких культурних, літературних і політичних діячів. Таким способом Словаччина дала йому шану не лише тим, що дала йому державну нагороду «За заслуги у будівництві» і «Заслужений митець республіки», але й почесним місцем на цвинтарі.

Але шлях до того, щоб позбавити його негативного ярлика був складний. Найбільші заслуги належать передусім, як на мене, Михайлові Мольнару та Олексі Мишаничу. М. Мольнар уже 1960 року відважився в антологію «Ластівка з Пряшівщини» включити 19 віршів В. Ґренджі-Донського, потім О. Мишанич надрукував статтю у «Дуклі» 1962 року і нарешті М. Мольнар підготував до друку вибране «Шляхом терновим» (1964) і додав ще свою аналітичну статтю-передмову.

Після того вийшло вибране і в Києві, яке теж підготував М. Мольнар.

В. Ґренджа-Донський писав далі різні художні твори. Назвемо, хоча б деякі: «За гратами», «Русалка», «Пряшівщина», «Золоті ключі Срібної землі», «Сиротина». «Токаїк», «Зруб», «Партизани Пряшівщини», «Сини Верховини» та інші. Після реабілітації вийшли друком у Пряшеві такі книги: «Шляхом терновим. (Вибрані твори)», 1964, «Місячні груні: поезії» (1969), «Петрик» (1973), «Тече вода з бережечка» (1985). Зразки його творів друкувались як твори українського автора ЧСР, бо у нього було чехословацьке громадянство від 1922 року. Друкувались зразки його творів у різних збірниках: «Розмова сторіч» (1965), «Пелюстки провесни» (1977), «Сонячні криниці» (1977), «Pod spoločným nebom» (1979), «Ráno pod Karpatami (1983), «Srdce ako slnce» (1983), «A Kárpátok éneke» (1988), «Квіти з перелогу» (1988), «Карпатська замана» (1990), «Веселка Карпат» (1990). «Під синіми Бескидами» (2006) тощо.

Його твори виходили і в незалежній Україні. Д. Федака пише, що за підрахунками доньки В. Ґренджі-Донського Зірки, яка готувала до видання в США зібрані твори свого батька, дійшла до висновку, що він як поет написав понад 1000 поезій, 13 поем та віршових оповідей, як прозаїк – понад 50 оповідань, 6 повістей, як драматург – 30 драматичних поем і п'єс, як публіцист – понад 200 статей, репортажів, нарисів тощо. Для дітей написав велику кількість віршів і віршиків, 36 казок, 25 оповідань, 12 п'єс та сценок. За життя він видав 32 книги. Все це склало 12 томів зібраних творів, які вийшли у Вашингтоні (США) накладом Карпатського Союзу 1988 року.

Такий був творчий доробок Василя Ґренджі-Донського. З кожного його твору віє велика і щира любов до свого народу і бажання жити разом з Україною в єдиній, соборній Україні. Його твори несуть високий людський заряд, гуманізм. Його твори треба читати, бо в них дочитуємось про спільні корені і наше спільне майбутнє як на Пряшівщині, так і по другу сторону словацько-українського кордону – на Закарпатській Україні.

Михайло РОМАН.

«Інтернаціоналізм чи русифікація?» Шлях на Захід

22 лютого 2022 року в Києві помер літературознавець, літературний критик, громадський діяч, дисидент радянських часів, автор книги «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Іван Дзюба (нар.26.7.1931 р. в с. Миколаївка Волноваського району). Рукопис книжки «Інтернаціоналізм чи русифікація?» «мандрував» на Захід кількома шляхами. «Пряшівський» шлях розкрив у своїх «Вибраних творах» (Ужгород, 2014) Юрій Бача. Увазі читачів пропонуємо уривок з книжки.

Ред.

До найкращих моїх студентів, без сумніву, належав Павло Мурашко, який після закінчення студій став моїм докторантом. Наша активна співпраця в боротьбі за Україну (чи бодай «за українські справи») виразно посилилася саме від травня 1966 року, коли я приніс у Пряшів рукопис праці Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація». Чи не першим, кому я дав прочитати цю працю – після того, як я її уважно (значну її частину й кілька разів!) прочитав, був Павло Мурашко. Саме він через кілька днів повіз ту працю в Прагу, а коли повернувся, то сказав, що ту працю він дав почитати кільком пражанам (празьким україністам), що та праця їм дуже сподобалась, і тому вони дали переписати її родичці Лесі Українки, в дев'ятьох, мовляв, екземплярах; а заплатив він за той перепис десь понад сімсот крон. Знаючи, що в мене в кишені, крім «нормальних» грошей, є ще кількасот крон гонорару, я дав йому певну суму (десь дві третини) за перепис тої праці. Саме цей факт тісно пов'язав мене з празькими кроками Павла і був основною складовою моєї провини на суді.

Після певного часу – при першій нагоді, ще влітку 1966 року! – Павло повідомив мене, що в Пряшеві в родині Миколи Баботи є хтось з Америки, і попросив поцікавитись, чи той «хтось» не взяв би з собою копію праці Івана Дзюби, щоб передати її за вказаною адресою в Америці. Родину Баботових я знав добре, і вона була запорукою, що не дійде до зради. Тому я поцікавився, родина і гість погодилися з нашою пропозицією, і рукопис на Захід я передав через гостя Баботових – Івана Петруся. Перед тим Павло Мурашко зробив кілька невеличких змін в рукописі (в пунктуації чи в прізвищах), в результаті чого в нього єдиного є однозначні докази того, чи/що працю Дзюби було видано на Заході з нашого рукопису.

Отже, я розумію пана професора Аврахова, що йому додали до його звинувачень за його діяльність в Україні ще й за його співпрацю з Заходом, тобто з українцями в Чехословаччині, і признаю за ним право гніватися на нас (чи лише на мене) за те додання перцю до його справи, однак все те не дає йому права казати явну неправду. Насправді моє зізнання в його справі почалося і виглядало так:

– A čo vám hovorí priezvisko Avrachov? (А що вам каже прізвище Аврахов?) – питає слідчий на одному з численних допитів. То, на думку Аврахова (та й деяких «інших»), я мав відповісти, що вперше чую таке прізвище.., коли обоє Аврахових у мене понад тиждень гостювали, їхній побут в мене був зареєстрований офіційно в міліції, коли пошта чи інші органи мали задокументовані його до мене і мої до нього листи, посилки книжок та, зокрема, його заяви до мене, що почував він себе в нас як удома? Отже, не мало жодного сенсу заперечувати моє знайомство з Авраховим.

І ще одна важлива обставина тої справи: Павла Мурашка, Петра Гроцького та Ганну Коцур тримали в суді, і вони не могли багато знати про хід підготовки до судового процесу. Мене, однак, допитували на волі, і я мав змогу бодай частково і бодай дещо дізнатися про хід цієї підготовки. Крім того, я знав, наприклад, що обласний прокурор Симко їздив у цій справі до Києва і повернув звідти, образно кажучи, з готовим вироком суду. Отже, звідти наші слідчі органи знали прізвище Аврахова, коли сформулювали мені таке запитання. Таким чином, з такого запитання я зрозумів, що не варто відпиратися від знайомства з Авраховим та заперечувати його чи мою участь в перенесенні рукопису з України в Чехословаччину. Тому мої зізнання відрізнялися від зізнань Павла, Петра та Ганни...

Найпомітнішу й продуману роль у справі налагодження співпраці з українськими дисидентами та в поширенні рукопису Івана Дзюби відіграв мій колишній студент та тодішній мій докторант Павло Мурашко, який разом з Петром Гроцьким та Ганною Коцур – теж моїми недавніми студентами – налагодив регулярну (як на ті умови) співпрацю з представниками цього руху в Україні та з українцями Заходу.

Спочатку йшлося про окремі матеріали (статтю І. Дзюби «Шевченко і Петефі» та інші статті, вірш Д. Павличка «Молитва» та вірші інших авторів, картину Заливахи «Шевченко» тощо), які Павло привозив у Пряшів. Пізніше ядром «співпраці» було перенесення мікрофільмів з матеріалами «Українського вісника» та іншими подібними матеріалами, які передавалися у Пряшів з метою їх передачі на Захід. Хочу підкреслити, що Мурашко був дуже винахідливим у способах, як вберегти такі фільми від прискіпливого контролю на кордоні, хоч мав великі проблеми при кожному переході кордону. (Ось один хід Павла: коли він підозрював, що за ним стежать, або навіть знають, що він щось «везе», він заходив у вбиральню вагону, відкручував дзеркало, засував туди матеріали, а тоді, після переїзду границі, ті матеріали забирав до себе. Мініатюрну відкрутку він завжди носив із собою).

Та й так ця справа скінчилася судом та арештами чотирьох осіб. До згаданих вище долучили ще й мене і зробили з мене керівника групи. А це сталося після того, як після афери з Добошем в Україні почалася нова хвиля масових арештів, яка зачепила і Ганну Коцур, що навчалася тоді в Києві. Після її допитів в Києві її вислали додому, і тут це стало початком нашого викриття.

Наш судовий протокол, який нараховує понад тисячу сторінок, починається словами: дня такого-то лютого 1972 року о такій-то годині в обласне управління державної безпеки зайшла громадянка Ганна Коцур і заявила...

На обласному суді в Кошицях (березень 1973 р.) Г. Коцур, будучи вагітною, сподівалася звільнення з-під арешту. (Її засудили на строк, який вона відсиділа до дня суду). П. Гроцькому приписували лише те, що одного разу, коли, мовляв, Мурашка не було в Пряшеві, Г. Коцур передала йому посилку для Мурашка. (Мурашко і Гроцький довели на суді, що саме в той день вони обидва чекали Г. Коцур та її подругу – студентку М. Гост – машиною в Кошицях, привезли їх у Пряшів, де на квартирі Мурашка вони й заночували; отже, не було жодної потреби передавати посилку для Мурашка Гроцькому). Оскільки неправду було доведено, Петро теж сподівався звільнення від арешту. Я захищався тим, що походжу з багатодітної селянської сім'ї, від якої «соціалізм» нічого не взяв, а, навпаки, дав можливість майже всім нашим дітям закінчити середню, а чотирьом – навіть вищу школу. Отже, логічно, своєю діяльністю я не міг мати на меті «завдати шкоди країні соціалістичної співдружності», як було оцінено мою діяльність. До того ще, я не вважав прочитання праці про становище в країні, про яку, я як викладач університету, розповідав студентам, карним вчинком. Отже, з огляду на це, я сподівався звільнення від засудження або очікував помірковану кару. Єдино Павло Мурашко захищався тим, що в праці І. Дзюби та в інших матеріалах, які він привозив з України, нема слова неправди... З особистого погляду це звучало мужньо й героїчно. Проте було наївним сподіватися, що якийсь суддя «соціалістичної» Чехословаччини 1973 року (під патронатом радянських танків) візьме до уваги таку аргументацію. І не взяв. (Павло навряд чи чогось такого сподівався). Найвищий суд Словаччини засудив його на шість і пів року, а мене (замість на три) на чотири роки. Гроцького судили значно пізніше окремо, і то на його відбутий строк. (Після звільнення з арешту ще й вимагали від нього заплатити за «гостювання» в них, бо він весь час сидів як «звинувачений», а не як «засуджений»).

Отже, поки йдеться про пряшівський період життя і діяльності Павла Мурашка, треба однозначно визнати, що він був – без найменшого сумніву! – першим і найбільш зацікавленим постійним зв'язковим між Україною і пряшівським українським життям. І якщо є правдою те, що сьогодні відомо про діяльність Петра Гроцького, – а я не маю найменшої причини сумніватися у правдивості цієї інформації! – то Петро був другим активним діячем у таких справах, хоч «дехто» намагається подавати ці справи «трохи» інакше.

(Однак оскільки П. Мурашко був громадянином Чехії, йому довелося сидіти в тюрмі На Мірові та На Панкраці в Чехії. За найновішою інформацією від сина П. Мурашка, від самого початку органи безпеки робили на нього великий тиск та змушували до співпраці. Виходить – його таки зламали. Чеські дисиденти дорікають йому, що він підтвердив безпеці інформацію про акцію «Каміон», за що його перевели зі «страшного» Мірова на «кращий» Панкрац та звільнили його раніше строку). Наперекір цьому Павло Мурашко належав між чеськими дисидентами до його основного вузького ядра. До сьогодні не відомо, чи він зашкодив комусь особисто. Він став послом чеського парламенту, проте пізніше голова сенату Петр Пітгард дав до зрозуміння, що знають про його поведінку. Мурашко залишився послом у парламенті до кінця виборчого періоду, проте на наступний – він вже не кандидував та замкнувся у своєму приватному житті у Празі.

На мою думку, наперекір такій долі нашого найактивнішого та найвидатнішого дисидента його діяльність пряшівського періоду заслуговує на позитивну оцінку. Він започаткував та зорганізував цю діяльність і зробив більше в тій праці, ніж, може, інші пізніше, разом узяті.

Юрій БАЧА
«Вибрані твори»
(Ужгород, 2014).

Минає 230 років з дня народження художника Йосифа Змія-Миклошика

Постать художника Йосифа Змія-Миклошика (Змій-Миклошшій, Змій-Микловшій) маловідома серед широкого загалу. Одним з перших дослідників життя і творчості Й. Змія-Миклошика вивчив академічний художник Степан Гапак. Якраз його відомості про художника Й. Змія-Миклошика (20.3.1792, Словінки – 1.12.1848 р., Пряшів) лягли в основу досліджень сучасних мистецтвознавців.

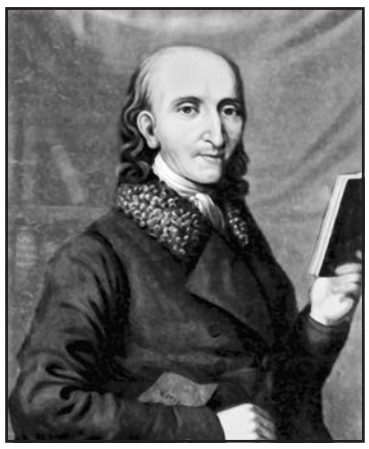

Увазі читачів пропонуємо частину статті Степана Гапака, яка була опублікована більше як 70 років тому на сторінках журналу «Дружно вперед».

Ред.

Маляр Йосиф Змій-Миклошій є одним з тих, котрих би нам не забувати. А яке наше відношення до нього? Дионизій Зубрицький-Торисин у часописі «Підкарпатська Русь» в 1925 році про цю справу пише так: «Перед нісколько роками на пряшівськім цвинтарі на його гробі єще стояв скромний каменний крест у густій траві; но недавно завалився гріб, звалився і крест над тим мужем, котрого тілько зато забули уже підкарпатські русини, бо любив свій рід».

Палета з фарбами і пензель випали з рук трудолюбивого і скромного маляра Йосифа Змія-Миклошія під час малювання іконостаса для церкви в Питрові коло Бардієва. Він захворів на тиф і, повернувши до Пряшева 1 грудня 1848 року, помер у віці 49 літ, коли переборов уже тяжкості в проблемах мистецької творчості.

З родини Йосифа Змія-Миклошія, чи Миклушика, був ще один маляр-іконописець на Пряшівщині: – син Йосифового брата – Михайло Миклошик, також як і Йосиф, із села Словинки (1818– 1850), котрий перебрав спадщину свого стрия Йосифа Змія.

Йосиф Змій-Миклошій народився 20 березня 1792 р. в селі Словінки на Спишу.

Уже в початковій школі показав здібність до науки і до рисування. Місцевий священник Дудинський, видячи, що хлопець талановитий, наговорив родичів Йосифа Змія, аби дали його вивчити на священника. Так Йосиф Змій 1809 р. опинився в Краснобрідському монастирі біля містечка Меджилабірці. Але він і при всій своїй скромності не бачив свого щастя в монастирських келіях. Його тягнуло до малярства, в якому хотів себе удосконалювати. І то тим більше, чим ліпше бачив потребу доброго мистецтва для новозбудованих церков і потребу доброго світського народного мистецтва, яке тоді творили народні примітивні малярі-самоуки. Це мистецтво треба було підняти на висоту мистецтва академічного.

Йосиф Змій-Миклошій власними силами заробляв на студії у Відні. Довгожданна нагода дістатися на студії в академію – прийшла і для нього. Якраз увільнилося місце дяка у Відні в церкві східного обряду – св. Варвари. Змій використав ту нагоду, завдяки своєму знанню східного церковного обряду. 1814 року стає він дяком у церкві св. Варвари. Того самого року вступає на мистецьку Академію. Дяків до церкві св. Варвари у Відні вибирали по звичаю із мукачівської єпархії. За декретом з 28 червня 1784 року парох св. Варвари був уповноважений вибрати дяка і церковного слугу, а платня їх зазначалася на приймальному декреті, із релігійного фонду від того дня, коли наступили у службу. Квартиру мали безплатну в сусідній кімнаті з монахами домініканами. Парох Іван Фогарашій подає дяківські обов'язки, де і то установлено, що він повинен закінчити якісь студії і зобов'язується придбати кваліфікацію, аби міг виконувати якусь службу в придворних канцеляріях.

На академії Йосиф Змій студіював у проф. Петра Крафта (1780–1856), котрий студіював у Парижі і в Римі та малював великі полотна на історичні теми для угорських музеїв. У майстра Крафта Змій вивчився фігурального малярства і фігуральних композицій.

Року 1823 Йосиф Змій-Миклошій заявив єпархіальній управі, що докінчивши у Відні свої малярські студії, хоче повернути додому... В 1823 році пряшівський єпископ Таркович іменував Змія малярем своєї єпархії. Змій прийняв посаду і став «придворним малярем пряшівського єпископа». В 1833 р. конечно займає це місце і починає малювати церковні образи, ікони і іконостаси. Пізнають його як скромного і наполегливого працівника, котрий не захопився чужиною. Він вернувся до своїх людей на Пряшівщину і вдоволився скромним заробітком, який народ, по більшій частині убогий, жертвував на окрасу своїх церков. Змій придворним малярем єпископа у Пряшеві остався до кінця життя.

Йосиф Змій-Миклошій, як придворний маляр пряшівського єпископа від 1893 р. вималював цілий ряд церков в Абауї, Шариші і Земплині. Чисельні церковні образи і іконостаси показують його мистецьку зрілість. Він вималював Абауй-Сантовський іконостас. Незадовго малював у церквах по наших селах, як в Ряшові, Собошу, Фіяшу, Великому Сулині, де майстерно сповнив свою задачу. В Пряшівській церкві, в каплиці св. Хреста, всі образи так само хвалять його руку. Пізніше малює ікони до церков у Варганівцях, Руській Новій Весі, Мичоню і останній іконостас для Питровської церкві при Бардієві.

Йосиф Змій побіч церковного малярства не відстає од сучасної доби, стоїть нарівні з іншими тогочасними митцями у східній Словаччині і взагалі в Австро-Угорщині. Його можемо вважати першим українським малярем Пряшівщини, котрий показав себе і на полі світського малярського мистецтва. Змій, як портретист, визначився в портретах першого пряшівського єпископа Тарковича, Франца І, каноника Хири, основателя єпископської бібліотеки Івана Ковача і в ряді інших портретів місцевих замовців. Портрет Івана Ковача в 1831 році Й. Змій намалював для Угорського Національного музею в Будапешті. Окрім портретів, він малював і оригінальні (своєрідні) образи із життя Пряшівщини, жанрові і краєвидні нариси новелістичного (оповідального) змісту. Він малював, як ідуть святити воду на Водохрещі, весілля в Земплині, як нарубок вибирає дівчину на Краснобрідському одпусті, на легендарних «дівочих ярмарках» та інші картини, переважно ідилічного змісту. Якраз тими новелістичними картинами Змій-Миклошій здобув зацікавлення і визнання у Відні і в Будапешті.

Степан ГАПАК «Видатний маляр Йосиф Змій-Миклошій і малярство на Пряшівщині початком XIX століття», (Дружно вперед», № 4/1951, стор. 19 – 21).

Шевченківська премія-2022

9 березня Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка оголосив переможців. Відповідний указ вийшов на сайті Президента України.

У номінації «**Кіномистецтво**» перемогла режисерка Катерина Горностай з фільмом «Стоп-Земля».

У номінації «**Літературознавство і мистецтвознавство**» переміг Григорій Грабович з циклом статей «Переосмислючи Павла Тичину – переосмислюючи український модернізм».

У номінації «**Література**» за роман «Доця» премію отримала Тамара Горіха Зерня.

У номінації «**Візуальне мистецтво**» премію отримав митець Микита Кадан з персональною виставкою «Камінь б'є камінь» та Тіберій Сільваші за інсталяцію «Крила».

У номінації «**Журналістика, публіцистика**» переміг Микола Рябчук за книгу «Лексикон націоналіста та інші есеї».

У номінації «**Театральне мистецтво**» премію отримала Тамара Трунова, Наталка Ворожбит, Юрій Ларіонов, Андрій Ісаєнко та Валерія Ходос за виставу «Погані дороги» Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра.

Що відомо про Шевченківську премію

Шевченківська премія – найвища в Україні творча відзнака за вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва. Премію вручають із 1961 року до Дня народження Тараса Шевченка (9 березня).

Конкурс премії складається з трьох турів, на кожному етапі списки номінантів скорочуються. У третьому турі визначаються переможці, яких оголошують 9 березня. Розмір премії в 2022 році становить 397 тисяч гривень.

Премія має сім номінацій: література, музичне мистецтво, театральне мистецтво, кіномистецтво, візуальне мистецтво, публіцистика та журналістика, літературознавство та мистецтвознавство.

Євгеній МОРІ.

«Я, Клавдія» Надії Вархол

Нещодавно я дочитав повість Йолани Голенди «Тільки одна-єдина ніч» (Пряшів, СРУСР, 2021), яка мені зробила велику радість, а не меншу радість мені принесла збірка оповідань Надії Вархол «**Я, Клавдія**» (Пряшів, СРУСР, 2021, 130 с.) з післямовою відомого літературознавця доц. д-ра Ярослава Джоґаника, кандидата наук. Враження від обох книжок велике. Оскільки свою думку, свої враження від першої книги я вже написав, на цей раз поміркуємо і виразимо свої почуття про збірку Н. Вархол. Чому про почуття? Та тому, бо мистецтво, як правильно заявила персонажка Клавдія Надії Вархол, «мистецтво – це передусім чуття. Кожна моя композиція квітів – це художній твір, в якому вселяються мої емоції та любов...». Те саме можна говорити і про кожне оповідання не лише даної збірки, але й всіх попередніх творів Н. Вархол, що вони є результатом не лише її роздумів, захоплень чи незадоволення, але передусім її почуттів.

Збірка «Я, Клавдія» складається із 15 оповідань, повні цікавими, неповторними жіночими персонажами, і кожне з них збагачує нас почуттями, які авторка зазнала під час зустрічей і розмов з різними людьми і подіями у своєму житті. Вона добрий спостерігач життя, має третє око, про потребу якого для кожного художника свого часу писав А. П. Чехов, вона добрий знавець жіночої душі, звичок, традицій, мови наших предків. Вона зуміла кількома словами-образами розкрити велику історію своїх персонажів, наших людей.

Вже перше оповідання «**Баба Суханя**» знайомить та заінтригує читача тим, що в ньому зображена доля жінок двох світів – світу бабуні Сохані і її внучки Ганьки, членки ЧСМ. Вдало побудовані діалоги, посередництвом яких авторка розкриває недавню історію. Вона знайомить читача з різними бабами-босорками, ворожками, чаклунством, зіллям та взагалі світом наших предків. Важливо, що авторка не вигадувала, але описала так, як їй вдалося записати від літніх людей, занотовуючи народний фольклор у наших селах. Їй вдалося розкрити і на малому просторі відносно широку картину життя наших людей ще недавнього минулого. Може, комусь це оповідання не сподобається, але мені було по душі, бо багато чого пам'ятаю і я, як бабуні нашого села любили ворожити. Сучасній генерації дане оповідання допоможе зрозуміти, яку велику дистанцію пройшло наше та не лише наше населення протягом XX ст, коли вірування занепало.

Наступне оповідання «**Бузина**» ніби продовжує думку першого, хоч замість бабці Сухані виступає своєрідний чудак Антось, яких мало свого часу майже кожне наше село. В ньому теж зображені два світи. Світ старого Антося з його звичками, віруванням, поглядами на навколишнє життя, вміння жити з гадюками. В обидвох творах використано чимало місцевих діалектних слів, м'який гумор, сміх, які надають творам карпатського духу та колориту. Так би можна було продовжити нашу розмову і про дальші оповідання збірки. Об'єднує їх м'яка пародія людських недоліків, здатність будувати діалоги, вміння естетично функціонально використовувати місцеву говірку тощо.

Як ми вже писали вище, у всіх оповіданнях виступають переважно жінки різного віку, освіти і натури. Авторці вдалося за допомогою психологізації переконливо показати їх внутрішній світ, причому часто для кращого його зрозуміння, їхніх емоцій, почуттів, сприймання світу. Для кращого зрозуміння вдало використовувала приклади – художні образи світових художників – малярів, композиторів тощо. Так ми можемо познайомитись з творами П. Сезанна, Е. Мане, І. Рєпіна та дальших світових художників.

Не можна не згадати оповідання «**Ген мен»**», в якому Надія Вархол переконливо та майстерно розповідає, як баба Параска від Снини опинилась в Америці і що все там бачила, зажила, робила і чому повернулась додому. Воно повне гумору, теплої сатири, сміху і болю. Крім іншого, Маричці сказала: «Всі мої землячки, що прибули в Америку, виконують підрядну роботу новочасних служниць». Оповідання вдало доповнює повість Ю. Панька «Вимріяна подорож», яке теж розповідає про життя наших краян у США.

Особливе місце в збірці займає оповідання «**Я, Клавдія»**, яке складається із таких частин: «Бабця», «Татко», «Васько де Ґума», «Мадам Євочка фон Брігге», «Тьотя Женя», «Ромик», в яких зображено життя Клавдії та людей, які впливали на її життя, хотіли сформувати і зробити з неї то музиканта, співачку, малярку, то нарешті сама обрала професію аранжувальниці квітів, в якій виявився її талант – показати в аранжуванні квітів свої емоції і любов. Вона хотіла робити таке аранжування, щоб несло у собі ідею неба, ідею землі, ідею буття, і все це в «нерівномірному трикутнику». Всі якості збірки, про які ми писали і не писали, дають мені право казати, що збірка оповідань «Я, Клавдія» позитивно збагатить нашу літературу. Рекомендую її читачам всіх віків, професій та освіти, бо вона справді кожного збагатить.

М. РОМАН.

Сторінки минулого (50)

ВЕХЕЦЬ – VECHEC (окр. Воронів н/Т.)

Словацьке село Вехець знаходиться поблизу Воронова н/Т. у напрямі на Банське. З українських дослідників до словацьких сіл зараховує його і Володимир Гнатюк у своїй роботі «Русини Пряшівської єпархії і їх говори» (1900).

Але заглянувши в Шематизм Кошицької римо-католицької дієцезії за 1820 рік, церковні історики розкрили, що у цьому селі перед латинським приходом, заснованим у 1769 році, існував приход східного обряду. Побудова римо-католицького костела в 1820 році означала відхід від церковнослов'янського на латинське богослужіння.

Сучасний римо-католицький костел св. Яна Непомуцького був побудований на місці старого храму в 1918 – 1920 рр.

В 1851 році, отже коротко після заснуванням латинського приходу, в селі ще переважали віруючі східного обряду – 210, на другому місці вже були римо-католики – 200. Незначною була кількість євангеликів (5) і євреїв (15).

Історичний розвиток і пізніше не йшов на користь східної візантійської церкви, навпаки, постійно зростала кількість віруючих латинського обряду.

Перша письмова згадка про село датується 1327 роком. Назву села пов'язують з прізвищем або з кличкою першого шолтиса. Історичні назви села: Vecheech (1402), Vecheech, Weheech, пізніше Vehecz (1773), Vechec (1920); по-угорськи Vehéc.

Місцеві джерела в історичному розвитку не згадують існування церкви східного обряду. Сучасна церква східного обряду була побудована перед 1944 роком.

За переписом населення 2011 року із загальної кількості 2725 жителів греко-католики – 259, римо-католики становлять абсолютну більшість жителів – 2 139. Жителів словацької національності 1 803, але аж в 209 жителів села не встановлена національна приналежність, що могло б свідчити, що у жителів ще зберігалась інша як словацька самосвідомість. За даними перепису 2021 року виходить, що у селі з 2 837 жителів 2 238 римо-католиків, 281 греко-католик, 89 осіб заявило про належність до Свідків Єгови, а 107 без віросповідання. З загального числа жителів словацьку національність заявило 1 520 осіб і вже лише в 53 жителів не встановлена національна приналежність.

-мі-

Вісті з України

КИЇВ. Президент України Володимир Зеленський прокоментував обстріли російськими окупантами Святогірської лаври УПЦ Московського патріархату. Він заявив, що обстріли росіянами монастиря УПЦ Московського патріархату демонструють, що вся ідеологія Росії є брехнею.

«На сході нашої країни окупанти вирішили «демілітаризувати» та «денацифікувати» Святогірську лавру Української православної церкви Московської патріархії», – сказав президент, повідомляє сайт Офісу президента.

«На час удару на території монастиря перебували тільки монахи та сотні біженців. Жодної військової цілі у лаврі чи поряд з нею не було. Але російські війська не зупиняються навіть перед ударами по лаврі. **Один лише цей факт демонструє, що вся ідеологія російської держави є просто брехнею», – підкреслив Зеленський.**

Духовний фронт України.

КИЇВ. Вселенський Патріарх Варфоломій не заперечує можливості його поминання без якихось додаткових канонічних процедур для тих, хто не бачить для себе інших варіантів, у тому числі через приєднання до Помісної церкви України. Про це заявив архімандрит УПЦ МП Кирило. Нагадаємо: окремі єпархії УПЦ МП вже припинили поминання патріарха Кирила на всіх богослужіннях. Зокрема про це заявили Львівська та Івано-Франківська єпархії. Голова УПЦ МП митрополит Онуфрій у зверненні 24 лютого засудив військові дії, які розпочала Росії проти України. Він закликав всіх до молитви за Україну, висловив підтримку українським військовим, а війну, розв'язану Росією, назвав «Каїновим гріхом». Проте, намісник Лаври митрополит Павло не став засуджувати Кирила і Росію. Навпаки заявив, що українці не чули застережень і «тепер пожинають плоди». Перед війною ще один митрополит УПЦ МП Антоній (Паканич) закликав українців не боятися війни і змиритись. А настоятель Святогірської Лаври, яку бомбили російські окупанти, митрополит Арсеній не став називати Росію та Путіна в числі тих, хто винен у цьому злочині.

КАНАДА. У неділю, 13.3.2022 р., на вулиці канадських міст вийшли десятки тисяч протестувальників проти розв'язаної Росією війни в Україні.

Про це повідомляє кореспондент Укрінформу.

Наймасовіша акція, яку організував Конгрес українців Канади, відбулась у Торонто. Близько 10 тисяч людей пройшли центральною частиною міста. Учасники ходи тримали українські прапори та плакати зі словами підтримки українців та вимогами до уряду Канади посилити санкції проти Росії й закрити небо над Україною.

В Оттаві кілька тисяч людей долучилося до мітингу біля будівлі мерії. Перед протестувальниками виступили іноземні дипломати, зокрема посол Естонії, які запевнили у незмінній підтримці суверенітету України.

У столиці провінції Манітоба Вінніпегу, попри мороз, сотні людей вийшли на вулицю, аби висловити солідарність з Україною.

Мітинги на підтримку України відбулися також у Саскатуні й кількох інших містах Канади.

У Канаді проживають понад 1,3 млн осіб українського походження, що є третьою за чисельністю української громадою поза межами України.

УКРІНФОРМ.

Календар

1.4.1942 р. – народилася в Габурі Меджилабірського округу актриса Марія Сисак (80). Померла 29.8.2014 р.

1.4.1982 р. – помер актор Микола Симко (40). Народився 7.6.1921 р. в Чукалівцях Снинського округу.

2.4.1777 р. – помер український композитор, диригент, співак Максим Березовський (245). Народився 27.10.1745 р.

2.4.1982 р. – помер громадсько-політичний діяч Іван Жидовський (40). Боровся за збереження національної школи і азбуки в школах. Народився 2.9.1897 р. у Шариському Ястраб'ї Старолюбовнянського округу.

5.4.1877 р. – помер словацький письменник, автор повісті «Laborec», Богуш Носак-Незабудов (145). Народився 3.2.1818 р.

5.4.1912 р. – народився у Крайній Поляні Свидницького округу скульптор Франтішек Ґібала (105). Помер 8.9.1987 р. в Братиславі.

5.4.1942 р. – помер український поет, педагог, дослідник Василь-Сильвестр Пачовський (80). Народився 12.1.1878 р.

6.4.1812 р. – народився письменник, публіцист, літературний критик Олександр Герцен (210). Помер 21.1.1870 р.

6.4.1932 р. – народився в Брусниці Стропківського округу культурно-освітній діяч, педагог, директор гімназії в Меджилабірцях Іван Шкурла (90). Помер 9.11.2013 р.

7.4.1932 р. – народилася дослідник долі закарпатоукраїнської інтелігенції в Росії, історик Тамара Байцура (90). Померла 20.12. 2016 р.

9.4.1907 р. – народився в Буківцях Стропківського округу лікар, історик літератури, громадсько-культурний діяч Іван Шлепецький (115). Помер 9.10.1976 р. в Празі.

9.4.1917 р. – народився в Якуб'янах Старолюбовнянського округу педагог, культурно-освітній діяч Йосиф Худик (105). Помер 1.8.1971 р.

9.4.1922 р. – народився в Меджилабірцях письменник, історик літератури, перекладач, громадський діяч Іван Мацинський (100). Помер 14.3.1987 р. в Пряшеві

10.4.1852 р. – народився в Якуб'янах Старолюбовнянського округу публіцист, педагог Іван Бакош (170). Помер 29.11.1918 р. в Будапешті.

13.4.1932 р. – народився в Михайлові Снинського округу педагог, академічний художник Юрій Кресила (90). Помер 22.3.2007 р.

15.4.1847 р. – помер правник, педагог, перший ректор Петербурзького університету Михайло Балудянський (175). Народився 7.10.1769 р. у Вишній Ольшаві Стропківського округу.

15.4.1892 р. – помер письменник, редактор, укладач календарів Олександр Гомічков (130). Народився 1830 р.

15.4.1822 р. – народився різьбар, основоположник гуцульського різьблення по дереву Юрій Шкрібляк (200). Помер 22.4.1885 р.

15.4.1942 р. – народився у Чабинах Меджилабірського округу педагог, скульптор Юрій Ґавула (80).

16.4.1942 р. – народився в Ужгороді педагог, ветеринар, проф. Іван Микула, доктор наук (80).

17.4.1982 р. – помер педагог Федір Віцо (40). Народився 22.2.1911 р. у Вишніх Чабинах Меджилабірського округу.

17.4.1997 р. – померла актриса Варвара Попович (25). Народилася 25.11.1914 р. на Закарпатті.

18.4.1882 р. – народився видатний український політичний діяч, історик, філософ – теоретик українського консерватизму соціолог В'ячеслав Липинський (135). Помер 14.6.1931 р. в Перніц біля Відня.

18.4.1932 р. – народився у Снакові Бардіївського округу актор Юрій Якуб (90). Помер 21.5.1993 р.

20.4.1897 р. – народився актор УНТ Юрій Загребельський (125). Помер 27.3.1957 р.

22.4. 1802 р. – народився у Великій Тибаві на Закарпатті історик Юрій Венелін-Гуца (220). Помер 26.3.1839 р.

23.4.1897 р. – народився Василь Ґренджа-Донський (125). Помер 25.11.1974 р. в Братиславі.

12.4.1867 р. – народився історик літератури, мовознавець Олександр Колесса (155). Помер 23.5.1945 р. Празі.

24.4.1912 р. – помер і Пряшеві педагог, церковний діяч Корнелій Ковалицький (110). Народився 14.10.1846 р. в Детриху.

24.4.1942 р. – помер у Празі вчений-енциклопедист, лікар-хімік Іван Горбачевський (80). Народився 15.5.1854 р.

25.4.1927 р. – помер український письменник Марко Черемшина (95). Народився 13.6.1874 р.

25.4.1922 р. – народився у Красному Броді Меджилабірського округу колишній секретар ЦК КСУТ Василь Коман (100). Помер 12.1.2008 р.

26.4.1932 р. – народився актор, поет, драматург Віктор Гайний (90). Помер 15.1.1994 р.

29.4.1922 р. – помер видатний український композитор Кирило Стеценко (100). Народився 24.5.1882 р.

NOVE ŽYTŤA Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 72. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel.051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 €. Štvrťročné predplatné 2,60 €. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s.. Stredisko predplatného tlače. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Počítačová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.c

KULT MINOR

НОВЕ ЖИТТЯ Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 72. Головний редактор Мирослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.